

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTRAS

ĮSAKYMAS DĖL MOKSLEIVIŲ IR SOCIALINĘ ATSKIRTĮ PATIRIANČIŲ PILIEČIŲ NEMOKAMO MUZIEJŲ LANKYMO MODELIO IR JO ĮGYVENDINIMO KONCEPCIJOS PATVIRTINIMO

2018 m. lapkričio 8 d. Nr. IV-797
Vilnius

Įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, II prioriteto „Švietimo, kultūros ir mokslo paslaugų kokybės bei efektyvumo didinimas“ 2.1.4. darbo „Kultūros ir meno paslaugų įvairovei skirtos aplinkos ir būtinų sąlygų užtikrinimas, siekiant įdiegti sociokultūrinės naujoves, įsitraukti į tautinės tapatybės formavimą bei tarpkultūrinio dialogo plėtojimą“ 3 priemonę „Moksleivių ir socialinę atskirtį patiriančių piliečių nemokamo muziejų lankymo modelio sukūrimas, išbandymas ir įgyvendinimas“:

1. T v i r t i n u Moksleivių ir socialinę atskirtį patiriančių piliečių nemokamo muziejų lankymo modelio ir jo įgyvendinimo koncepciją (pridedama).

2. R e k o m e n d u o j u respublikiniams muziejams, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Krašto apsaugos ir Aplinkos ministerijos, savivaldybių, žinybiniais ir kitiems muziejams taikyti šio įsakymo 1 punktu patvirtintą Moksleivių ir socialinę atskirtį patiriančių piliečių nemokamo muziejų lankymo modelio ir jo įgyvendinimo koncepciją.

Kultūros ministrė

Liana Ruokytė-Jonsson

SUDERINTA

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
2018 m. gegužės 31 d. raštu Nr. (16.3-42)SD-3126

Švietimo ir mokslo ministerijos
2018 m. birželio 4 d. raštu Nr. SR-2424

Finansų ministerijos
2018 m. birželio 4 d. raštu Nr. ((1.15 E-0202)-5K-1810173)-6K-1803052

Lietuvos muziejų asociacijos
2018 m. birželio 4 d. raštu Nr. S15-34

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos kultūros ministro
2018 m. lapkričio 8 d. įsakymu Nr. ĮV-797

MOKSLEIVIŲ IR SOCIALINĘ ATSKIRTĮ PATIRIANČIŲ PILIEČIŲ NEMOKAMO MUZIEJŲ LANKYMO MODELIS IR JO ĮGYVENDINIMO KONCEPCIJA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Moksleivių ir socialinę atskirtį patiriančių piliečių nemokamo muziejų lankymo modelio ir jo įgyvendinimo koncepcija (toliau – Koncepcija) pagrindžia nemokamo muziejų lankymo modelio (toliau – modelis) poreikį, apibrėžia jo tikslus, uždavinius, pagrindinius įgyvendinimo principus, laukiamus rezultatus, nustato modelio įgyvendinimą, administravimą ir finansavimą.

2. Koncepcija parengta įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, II prioriteto „Švietimo, kultūros ir mokslo paslaugų kokybės bei efektyvumo didinimas“ 2.1.4. darbo „Kultūros ir meno paslaugų įvairovei skirtos aplinkos ir būtinų sąlygų užtikrinimas, siekiant įdiegti sociokultūrinės naujoves, įsitraukti į tautinės tapatybės formavimą bei tarpkultūrinio dialogo plėtojimą“ 3 priemonę „Moksleivių ir socialinę atskirtį patiriančių piliečių nemokamo muziejų lankymo modelio sukūrimas, išbandymas ir įgyvendinimas“.

3. Koncepcija parengta remiantis ilgalaikės valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, nuostatomis.

4. Rengiant Koncepciją atsižvelgta į Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą, Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymą, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, Vaikų ir jaunimo kultūrinio ugdymo koncepciją, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. ISAK-43 „Dėl Vaikų ir jaunimo kultūrinio ugdymo koncepcijos patvirtinimo“, Neformaliojo vaikų švietimo koncepciją, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. ISAK-2695 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos patvirtinimo“ (nauja redakcija 2012 m. kovo 29 d. Nr. V-554), Muziejų plėtros strategines kryptis 2015-2020 metams, patvirtintomis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. balandžio 16 d. įsakymu Nr. ĮV-247 „Dėl Muziejų plėtros strateginių krypčių 2015-2020 metams patvirtinimo“.

5. Koncepcija ir jos įgyvendinimo modelis parengti atsižvelgiant į tarpinstitucinės darbo grupės, sudarytos Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2018 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. ĮV-230 „Dėl darbo grupės sudarymo“, diskusijas ir siūlymus.

6. Koncepcijoje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos muziejų įstatyme, Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme.

II SKYRIUS SITUACIJOS ANALIZĖ

7. Muziejų plėtros strateginėse kryptyse 2015-2020 metams akcentuojama, kad muziejai yra ne tik atminties išsaugojimo ir tyrimo, bet ir kultūros edukacijos įstaigos, kurių misija susijusi su visuomenės tobulėjimo skatinimu. Tokia muziejaus samprata pabrėžia muziejaus komunikacijos su visuomene svarbą, kuomet muziejus tampa bendruomenės telkimo vieta, kūrybine socialinio, kultūrinio ir inovacijų kapitalo kūrimo erdve. Remiantis muziejaus tradicine samprata, ekspozicijos ir parodos yra pagrindinė muziejų komunikacinė veikla, išsiskirianti tuo, kad ji grindžiama autentiškai išsaugoto paveldo objektais ir mokslinėmis žiniomis apie juos. Šiuolaikinės žinių visuomenės

kontekste muziejai, kaip išskirtinės mokymo ir mokymosi vietos užima ypatingą vietą, sudarydami galimybes visiems norintiems gilinti savo žinias nuo ankstyvos vaikystės iki senyvo amžiaus. Tai mokymosi, mokymo, ugdymo, lavinimo bei savišvietos veiklos, kurių pagrindas yra muziejų rinkiniuose materialiuoju pavidalu sukaupta žmonijos kultūros, gamtos, socialinių ir visuomeninių ryšių istorija bei patirtis.

8. Kultūros ministerijos užsakymu kas trejus metus atliekamo tyrimo „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“ (UAB „Socialinės informacijos centras, UAB „Norstat LT“) 2017 m. galutinėje ataskaitoje teigiama, kad kultūros prieinamumo rodiklis muziejų, kultūros paminklų ir archeologinių vietovių srityje nuo 80,5 proc. (2014 m.) sumažėjo 11,9 proc. iki 68,6 proc. (2017 m.), o pasitenkinimo kultūros paslaugų kokybe muziejuose rodiklis nuo 97,5 proc. (2014 m.) sumažėjo 5,6 proc. iki 91,9 proc. (2017 m.). Taip pat pastebimas apsilankymų muziejuose skaičiaus mažėjimas, kadangi 2014 m. muziejuje ar galerijoje teigė apsilankę 42,5 proc. Lietuvos gyventojų, o 2017 m. ši dalis sumažėjo 7,6 proc. (34,9 proc.). Kaip svarbiausias kliūtis, dėl kurių sunku įsilieti į kultūrinį gyvenimą ar dalyvauti kultūrinėje veikloje, Lietuvos gyventojai nurodo laiko trūkumą (45 proc.), per brangias kultūros paslaugas (36 proc.), kitus interesus (28 proc.), prastą sveikatą (17 proc.) bei sudėtingą nuvykimą (16 proc.).

9. Kultūrinė asmens kompetencija švietimo srities dokumentuose apibrėžta kaip asmens gebėjimas suvokti ir vertinti kultūrinės realijas, dalyvauti kultūriniame gyvenime, puoselėti ir plėtoti kultūrinį paveldą, gebėjimas suvokti ir vertinti įvairias kultūros formas ir reiškinius. Akcentuojama, kad tai yra svarbi visavertės asmenybės ugdymo dalis, dažnai lemianti asmens kūrybingumą, komunikacinius gebėjimus, gebėjimus plėtoti turimas kompetencijas, pritaikyti įgytas žinias ir patirtį naujose gyvenimo situacijose.

10. Mokiniai švietimo srities dokumentuose yra apibrėžiami kaip asmenys, kurie mokosi ir nėra detalizuojama, pagal kokias programas besimokantis asmuo yra laikomas mokiniu. Darbo grupė apsibrėžė, kad rengiamoje koncepcijoje mokiniais laikys tuos asmenis, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programas (išskyrus pilnamečius asmenis, kurie mokosi pagal suaugusiųjų pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas) grupinio mokymosi forma kasdieniu mokymo proceso organizavimo būdu ir pavienio mokymosi forma savarankišku mokymo proceso organizavimo būdu, bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams, kurie mokosi pagal specializuoto ugdymo krypties programas, kadangi ikimokyklinio amžiaus vaikai jau ir šiuo metu muziejus lanko nemokamai. Socialinė atskirtis socialinės apsaugos srities dokumentuose apibrėžiama kaip kai kurių narių išstūmimas iš visuomenės, nes jų gyvenimo būdas neatitinka priimtų nuostatų arba jie neturi minimalaus pragyvenimo lygio ar išsilavinimo. Išskiriami pagrindiniai socialinės atskirties kriterijai: politiniai (fundamentalių politinių, socialinių ir ekonominių teisių ribojimas), socialiniai – ekonominiai (mažos pajamos, paslėpta bei dalinė bedarbystė, dideli socialinio mobilumo mastai) bei kultūriniai – psichologiniai (astigmatizmas, bejėgiškumas, menkinimas, ignoravimas). Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme yra apibrėžtos tik socialinės rizikos asmens, vaiko ir šeimos sąvokos, tačiau socialinės atskirties apibrėžimas nėra įtvirtintas teisės aktuose. Darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinio – administracinio modelio (www.socmodelis.lt) kūrėjai siūlo išskirti tokias socialiai pažeidžiamas gyventojų grupes: pajamų ir kitus materialinius nepriteklius patiriantys gyventojai arba kitaip žemiau ar arti santykinio skurdo ribos gyvenantys asmenys, ilgalaikiai bedarbiai ir gyvenantys žemo intensyvumo namų ūkiuose, benamiai, socialinę riziką patiriančios šeimos, auginančios vaikus, vaikai, netekę tėvų globos, asmenys su negalia bei vieniši senyvo amžiaus žmonės. Remiantis Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenimis, 2017 m. socialines pašalpų gavėjų skaičius buvo 74 548 (2,65 proc. visų Lietuvos gyventojų), 2016 m. socialinės rizikos šeimų skaičius buvo 9 676, kuriose augo 18 756 vaikai. Taip pat 2016 m. fiksuotas pensijų gavėjų skaičius – 908 200 (32 proc. visų Lietuvos gyventojų). Atsižvelgiant į tai, kad nėra aiškaus socialinę atskirtį patiriančių asmenų apibrėžimo, sunku nustatyti ir jų dalyvavimo kultūroje ar naudojimosi kultūros paslaugomis įpročius.

11. Kultūros paso koncepcijoje identifikuota, kad šiuo metu jokia priemonė Lietuvoje neužtikrina kultūrinio ugdymo tolygumo, neformuojami kultūros vartojimo įpročiai. Rengiant minėtą koncepciją atliktos tikslinių grupių apklausos, siekiant sužinoti mokyklų, mokinių ir kultūros įstaigų patirtis ir problemas kultūrinio ugdymo srityje. Remiantis šių apklausų duomenimis, galima daryti

išvadas, kad vyresnių klasių mokiniai yra mažiau aktyvūs mokyklų organizuojamose išvykose į kultūrinius renginius/edukacinius užsiėmimus ir nemaža dalis mokinių kultūros renginiuose ar edukaciniuose užsiėmimuose pageidautų lankytis savarankiškai arba su draugais. Pabrėžtina, kad mokytojai ir mokiniai, kurie dalyvavo kultūros renginiuose ar edukaciniuose užsiėmimuose kartu su klase ar mokykla, šias paslaugas vertina gerai arba labai gerai, tačiau pažymi, kad aktyviau dalyvauti juos paskatintų nemokamai teikiamos paslaugos, įskatinat ir pavėžėjimą ar išvykas į kitus miestus. Išryškėjo tendencija, kad kai kurios kultūros ir meno temos ir (ar) sritys mokinių beveik nedomina, tame tarpe kultūros paveldas domina tik 11 proc. mokinių, dailė (18,7 proc.), etnokultūra (4 proc.), o tai gali lemti nepatrauklus, nesuprantamas kultūros ir meno įstaigose siūlomų paslaugų šiomis temomis turinys ar jo pateikimo forma. Šią problemą spręš Kultūros paso priemonė, kurią įgyvendinant kiekvienas mokinys kultūros ir meno paslaugomis galės pasinaudoti tiek individualiai, tiek dalyvaudamas kartu su klase, o galimas pasirenkamų kultūros paslaugų spektras (taip pat ir muziejų edukacinių programų) priklausys nuo paslaugos kainos. Prie mokinių domėjimosi kultūra, istorija, menu skatinimo galėtų prisidėti ir nemokamas muziejų lankymas, muziejai taptų atviri ir prieinami, lankantis juose tiek aktyvia, tiek pasyvia forma.

12. Muziejų lankymo lengvatas šiuo metu reglamentuoja Kultūros ministro 2018 m. sausio 25 d. įsakymas Nr. IV-140 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. rugpjūčio 28 d. įsakymo Nr. IV-556 „Dėl muziejų lankymo lengvatų nustatymo“ pakeitimo“ (priedas Nr. 1). Vadovaujantis šio įsakymo nuostatomis nacionalinių ir respublikinių muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, nuolatinės ekspozicijas nemokamai gali lankyti ikimokyklinio amžiaus vaikai, našlaičiai ir tėvų globos netekę vaikai, asmenys, kuriems nustatytas neįgalumo lygis ir juos lydintys asmenys (vienam asmeniui – vienas lydintysis), asmenys, kuriems sukako 80 metų ir vyresni, Lietuvos muziejų darbuotojai bei Tarptautinės muziejų tarybos (ICOM) nariai. Muziejų nuolatinės ekspozicijas lankyti su 50 proc. nuolaida gali aukštųjų mokyklų studentai, mokiniai, nuolatinės privalomosios karo tarnybos kariai, kariai savanoriai, asmenys, kuriems sukako valstybinio socialinio draudimo senatvės pensijos amžius (iki 80 metų), nuo 1939–1990 metų okupacijų nukentėję asmenys – politiniai kaliniai ir tremtiniai, buvę getų, koncentracijos ar kitokio tipo prievartinių stovyklų kaliniai, Lietuvos Respublikos nepriklausomybės gynėjai, nukentėjęsiję nuo 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos, pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms dalyviai – kariai savanoriai, ir laisvės kovų dalyviai.

13. Kultūros ministerija, siekdama išbandyti modelį ir Valstybės atkūrimo šimtmečio proga sudaryti geresnes sąlygas vaikų ir jaunimo kultūrinėms kompetencijoms ugdyti bei muziejų prieinamumui didinti, Kultūros ministro 2018 m. sausio 25 d. įsakymu Nr. IV-143 rekomendavo nacionaliniams ir respublikiniams muziejams, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, leisti nemokamai lankyti muziejų nuolatinės ekspozicijas bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams, bei patvirtino Nemokamo mokinių lankymosi nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, finansavimo tvarkos aprašą. Remiantis 2018 m. I ketv. duomenimis, nemokamai Kultūros ministerijos pavaldumo muziejuose apsilankė 34 482 mokiniai. Palyginus su 2017 m. I ketv. duomenimis, 2018 m. I ketv. mokinių lankymosi muziejuose skaičius išaugo 12 proc.

14. Šiuo metu tik pavieniai Lietuvos muziejai taiko nemokamo muziejų lankymo dienas, sudarydami galimybę apsilankyti muziejuose visoms visuomenės grupėms. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus nemokamą muziejaus padalinių lankymo dieną – trečiadienį – taiko nuo 1921 m. ir tai jau yra tapusi šio muziejaus tradicija. Tačiau daugelis kitų muziejų galimybę lankytojams nemokamai lankytis muziejuje sudaro tik ypatingomis progomis – Muziejų nakties, Kultūros nakties, Rugsėjo 1-osios ar kitų akcijų metu.

15. Rengiant šią koncepciją bei jos įgyvendinimo modelį buvo atlikta nemokamo muziejų lankymo Vokietijoje, Italijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje bei Jungtinėje Karalystėje analizė. Žemiau pateikiamas trumpas nagrinėtų šalių praktikos apibendrinimas:

15.1. Vokietijoje nemokamai muziejuose gali lankytis tam tikros visuomenės grupės (vaikai iki 6 metų, jaunimas iki 18 metų, mokiniai, studentai, neįgalūs asmenys), o kitoms grupėms yra taikomos muziejų lankymo nuolaidos. Taip pat dalyje Vokietijos muziejų yra populiarūs „klasės diena“,

kuomet tam tikrą savaitės dieną mokinių klasei muziejaus lankymas yra nemokamas. Itin populiarai taip pat yra ir „1 euro praktika“, kuomet vieną savaitės dieną muziejai siūlo apsilankyti jų nuolatinėse ekspozicijose taikant 1 euro mokestį. Atkreiptinas dėmesys, kad dalyje Vokietijos muziejų visiškai nemokamas lankymas dažnai yra paremtas rėmėjų skirtų paramos muziejams lėšų dėka. Kaip ir Lietuvoje, visuotinis nemokamas muziejų lankymas užsienio šalyse yra taikomas ypatingomis progomis – Tarptautinę muziejų dieną, Muziejų naktį, Olimpinių žaidynių metu ir pan.

15.2. Analizuojant Italijos muziejuose taikomą nemokamo muziejų lankymo praktiką, identifikuota, kad pagrindiniuose miestuose esančiuose muziejuose nemokamai lankytis galima vieną dieną per mėnesį ir tai taikoma visoms visuomenės grupėms. Tačiau svarbu pažymėti, kad muziejuose veikiančios laikinos parodos dažnu atveju yra mokamos ir joms lankymo nuolaidos negalioja.

15.3. Lenkijoje nemokamas muziejų lankymas yra reglamentuojamas Muziejų įstatymo nuostatomis, kurios numato, jog vieną savaitės dieną įėjimas į muziejaus nuolatinės ekspozicijas yra nemokamas, tačiau muziejui paliekama teisė spręsti, kurią savaitės dieną jame bus galima apsilankyti nemokamai. Taip pat Muziejų įstatyme yra nustatytos valstybinių muziejų lankymo lengvatos įvairioms visuomenės grupėms. Nemokamai valstybinius muziejus Lenkijoje gali lankyti vaikai iki 7 metų amžiaus, Lenkų kortos turėtojai, asmenys, gavę valstybinius apdovanojimus, muziejų, įrašytų į Valstybinių muziejų registrą, darbuotojai, Tarptautinės muziejų tarybos (ICOM) bei Tarptautinės paminklų ir istorinių vietų tarybos (ICOMOS) nariai.

15.4. Prancūzijoje visi valstybiniai muziejai nemokamai priima lankytojus kiekvieno mėnesio pirmąjį sekmadienį, o didžiuosiuose muziejuose (Musee du Louvre, Musee d'Orsay, Musee du Quai Branly, Petit Palais, Centre George Pompidou) nemokamai lankytis turi teisę nepilnamečiai asmenys, 18-25 metų asmenys, kurie yra Europos Sąjungos bei Europos ekonominės erdvės gyventojai, neįgalieji bei juos lydintys asmenys, bedarbiai arba gaunantys valstybinę pašalpą asmenys, karo veteranai bei kitos visuomenės grupės.

15.5. Jungtinės Karalystės valstybinių muziejų lankymas visiems lankytojams yra nemokamas, tačiau mokestis yra taikomas norint apžiūrėti muziejuose eksponuojamas laikinas parodas. Kituose muziejuose tam tikroms visuomenės grupėms yra taikomos muziejų lankymo nuolaidos.

16. Apibendrinus nemokamo muziejų lankymo užsienio šalyse taikymo praktiką, darytina išvada, kad dažniausiai taikomos nemokamo muziejų lankymo praktikos yra šios: nemokama muziejų lankymo diena (kartą per savaitę arba per mėnesį) visiems lankytojams arba nemokamas muziejų lankymas tam tikroms tikslinėms lankytojų grupėms (vaikams, mokiniams, neįgaliesiems, jaunimui ir kt.). Lietuvoje taikoma praktika iš esmės nesiskiria nuo užsienio šalių, atskiruose muziejuose nemokamai galima lankytis arba tam tikrą dieną, arba tam tikroms visuomenės grupėms yra taikomos muziejų lankymo nuolaidos, tačiau vertinant nemokamo lankymo taikymo apimtį, Lietuvos muziejuose jos daug fragmentiškesnės.

17. Atsižvelgiant į Lietuvoje bei užsienio šalyse taikomas nemokamo muziejų lankymo praktikas, atlikta modelio SSGG analizė:

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
<ol style="list-style-type: none"> 1. Didesnis muziejų prieinamumas. 2. Muziejai tarnauja visuomenės tikslams. 3. Muziejai turi vertingus Lietuvos istorijos, kultūros ir gamtos paveldo rinkinius. 4. Muziejų veikla padeda stiprinti visuomenės pasididžiavimą savo valstybe, jos istorija ir kultūra. 5. Muziejai yra pažinimo ir mokymosi visą gyvenimą vietas. 6. Muziejai turi patirtį, padedančią ugdyti lankytojų kultūrinės ir meninės kompetencijas. 7. Muziejai yra turiningo laisvalaikio praleidimo vietas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Visuomenėje vyraujantis požiūris į muziejus kaip į senų daiktų saugyklas. 2. Dalis muziejų ekspozicijų yra pasenusios, joms trūksta kūrybiškų lankytojams patrauklių sprendimų. 3. Dauguma muziejų įsikūrę senamiesčiuose, kur sudėtinga priimti didesnius lankytojų srautus (sudėtingas privažiavimas, brangus parkavimas arba prie muziejaus nėra parkavimo vietų). 4. Dauguma muziejų įsikūrę paveldo pastatuose, kurių infrastruktūra nėra pritaikyta specialiųjų poreikių turinčioms lankytojų grupėms (neįgaliesiems, tėvams su mažais vaikais ir pan.).

<p>8. Muziejai turistams padeda pažinti unikalų Lietuvos istorijos, kultūros ir gamtos paveldą.</p> <p>9. Muziejai gerina šalies įvaizdį.</p>	<p>5. Ne visi muziejai turi pakakamai techninių priemonių (audiogidų, informacinių terminalų ir kt.).</p> <p>6. Atskiroms lankytojų grupėms nepatogus (nelankstus) muziejų darbo laikas.</p> <p>7. Muziejams trūksta žmogiškųjų resursų didesniai lankytojų srautui aptarnauti (ekspozicijų konsultantų).</p> <p>8. Išaugo muziejų finansiniai kaštai (reikės daugiau valymo, lankytojų aptarnavimo paslaugų).</p> <p>9. Daugumoje muziejų neefektyvi viešoji komunikacija.</p> <p>10. Nemokamas muziejų lankymas nėra reglamentuotas įstatymo lygmeniu.</p>
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
<p>1. Bus sudarytos galimybės didesnei visuomenės daliai geriau pažinti šalies istorijos, kultūros ir gamtos paveldą.</p> <p>2. Muziejai stiprins pilietinį-kultūrinį identitetą.</p> <p>3. Muziejai prisidės prie neformalaus ir formalaus ugdymo, mokymosi visą gyvenimą.</p> <p>4. Stiprės muziejų socialinė misija – telkti vietos bendruomenę.</p> <p>5. Gerės muziejų įvaizdis visuomenėje.</p> <p>6. Didės lankytojų pasitenkinimas muziejais, jų tarnavimo visuomenei misijos suvokimas.</p> <p>7. Muziejuose bus kuriama daugiau pažintinių paslaugų individualiems lankytojams.</p> <p>8. Muziejai taps konkurencingi.</p> <p>9. Stiprės muziejų partnerystė su kitais sektoriais (švietimo, turizmo ir kt.).</p> <p>10. Nevalstybiniai muziejai bus skatinami mažinti bilietų kainas.</p> <p>11. Atsiranda daugiau skaidrumo viešųjų finansų panaudojimo muziejų veiklai srityje.</p> <p>12. Didės muziejų atskaitomybė visuomenei.</p>	<p>1. Pasyvus muziejų lankymas neatitiks kokybiškos kultūros paslaugos.</p> <p>2. Valstybė nepasieks užsibrėžto kultūrinio ugdymo skatinimo bei muziejų prieinamumo didinimo tikslo.</p> <p>3. Nemokama paslauga, kurią teiks muziejai, visuomenės gali būti suvokta kaip nevertinga.</p> <p>4. Dėl didesnių lankytojų srautų muziejuose pablogės lankytojų aptarnavimo kokybė.</p> <p>5. Muziejams stigs darbuotojų, reikalingų padidėjusiems lankytojų srautams aptarnauti.</p> <p>6. Muziejai praranda galimybę gauti pajamų įmokas, todėl didės valstybės biudžeto kaštai muziejų išlaikymui (didės lankytojų aptarnavimo paslaugų ir papildomų darbuotojų išlaikymo kaštai).</p> <p>7. Sistemingai neinvestuojant į muziejų ekspozicijų atnaujinimą (modernizavimą), lankytojai nusivils ir po apsilankymo muziejuose pakilimo pradžioje nemokamo lankymo etape vėliau galima sulaukti ryškaus muziejų lankomumo nuosmukio.</p> <p>8. Nemokamą muziejų lankymą įvedus valstybiniuose muziejuose bus pažeistas konkurencingumo principas nevalstybinių muziejų atžvilgiu.</p> <p>9. Siekiant nepažeisti konkurencingumo principo, nemokamas muziejų lankymas turėtų būti taikomas visos Europos Sąjungos bei Europos ekonominės erdvės šalių bei trečiųjų šalių piliečiams, tam reikės daugiau valstybės biudžeto lėšų.</p> <p>10. Atsiranda prielaidos turizmo verslui piktnaudžiauti nemokamo muziejų lankymo sistema gaunant „viršpelnį“.</p>

III SKYRIUS MODELIO ĮGYVENDINIMO PRINCIPAI

18. Modelis įgyvendinamas vadovaujantis šiais principais:

18.1. Prieinamumas visiems: mažinama kultūrinė atskirtis visose visuomenės grupėse, įtvirtinamas muziejų lankymas kaip patraukli ir prasminga laisvalaikio praleidimo forma;

18.2. Įtrauktis: stiprina visuomenės grupių, kurie dėl savo socialinės padėties, negalios, gyvenamosios vietos specifikos turi ribotas galimybes pasinaudoti muziejų teikiamomis kultūros paslaugomis, galimybes lankytis muziejuose.

18.3. Savarankiškumas: mokiniams sudaromos galimybės atrasti jų individualius poreikius atitinkančias muziejų teikiamas kultūros paslaugas bei sukuriama papildoma paskatos mokiniui atskleisti savo kūrybingumą.

18.4. Atvirumas: didinamas muziejų atvirumas ir patrauklumas visuomenei, skatinant muziejų atsinaujinimą bei jų teikiamų paslaugų pasiūlos įvairovės plėtrą.

IV SKYRIUS MODELIO ALTERNATYVOS

19. Modelio strateginis tikslas yra stiprinti Lietuvos piliečių kultūrinę tapatybę bei ugdyti visuomenės savarankiško kultūros pažinimo ir patyrimo įpročius, užtikrinant šalies muziejų prieinamumą ir atvirumą. Laikomasi nuostatos, kad visuomenės kultūrinių įpročių formavimas turi būti nuoseklus, o muziejų ištekliai privalo būti panaudojami darnios ir kūrybingos visuomenės formavimui.

20. Svarstyty trys tikslinių grupių alternatyvos: nemokamas lankymas mokiniams, nemokamas lankymas mokiniams ir socialinę atskirtį patiriantiems asmenims, nemokamas lankymas visiems lankytojams.

21. Atsižvelgiant į užsienio šalių praktiką, svarstyty aktyvaus ir pasyvaus pažinimo alternatyvos: aktyvus pažinimas (dalyvavimas edukacinėse programose, ekskursijose) yra naudingesnis, nes padeda geriau pažinti istorijos, kultūros ir gamtos paveldą, sukauptą muziejų kolekcijose, leidžia siekti gilesnių neformalaus mokymosi muziejuose ar savišvietos tikslų nei pasyvus muziejų ekspozicijų lankymas. Naudodamiesi kultūros pasu mokiniai galės dalyvauti aktyvaus mokymosi muziejuose veiklose. Nemokamas muziejų nuolatinių ekspozicijų lankymas sudarys galimybes pasyviai, bet savarankiškam lankytojo pažinimui ar savišvietai, nepriklausomai nuo tikslinės grupės. Muziejų organizuojamų laikinų parodų lankymas išliks mokamas. Muziejams, kuriuose bus įvestas nemokamas nuolatinių ekspozicijų lankymas bus kompensuojamos su tuo susijusios išlaidos.

22. Atsižvelgiant į situacijos analizę, modelio SSGG analizę, tikslinių grupių pasirengimą domėtis kultūros ir meno paslaugomis, buvo išskirtos keturios galimos modelio alternatyvos, jų tikslai bei objektyviai įvertintos kiekvienos iš jų privalumai ir trūkumai.

23. **Nemokamas muziejų lankymas mokiniams, kurie naudosis kultūros pasu (Alternatyva A1):**

Alternatyvos tikslas yra ugdyti mokinių savarankiško kultūros pažinimo ir patyrimo įpročius, užtikrinant kokybiškų muziejų paslaugų prieinamumą visiems Lietuvos mokiniams bei skatinant mokinius aktyviai dalyvauti kultūros pažinimo procesuose.	
Alternatyvos privalumai	Alternatyvos trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> - nauja kultūrinių kompetencijų ugdymo priemonė; - skatinamas aktyvus mokinių dalyvavimas pažinimo procese; - nuosekliai formuojami mokinių individualūs kultūriniai įpročiai; - muziejų teikiamų paslaugų pasiūla 	<ul style="list-style-type: none"> - tenkinami tik vienos tikslinės grupės lūkesčiai; - sudėtingas kultūros paso lėšų planavimo procesas; - ribotos galimybės užtikrinti nemokamą mokinių pavėžėjimą; - silpna mokytojų ir mokinių motyvacija naudotis muziejų teikiamomis edukacinėmis paslaugomis.

formuojama pagal tikslinės grupės poreikius; - mokiniams muziejų lankymas tampa prasminga ir patrauklia laisvalaikio praleidimo forma.	
---	--

24. Nemokamas muziejų lankymas mokiniams ir socialinę atskirtį patiriantiems asmenims (Alternatyva A2):

Alternatyvos tikslas yra skatinti ir plėtoti mokinių ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų kultūrinių kompetencijų ugdymą mažinant kultūrinę atskirtį bei sudarant sąlygas geriau pažinti istorijos, kultūros ir gamtos paveldą lankantis muziejų nuolatinėse ekspozicijose bei įtvirtinant muziejų lankymą kaip patrauklaus ir prasmingo laisvalaikio praleidimo formą.	
Alternatyvos privalumai	Alternatyvos trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> - formuojami mokinių nuolatinio lankymosi muziejuose ir neformalaus mokymosi juose įpročiai; - sudaromos galimybės lankytis muziejuose socialinę atskirtį patiriantiems asmenims, kurie to negali daryti arba jų galimybės yra ribotos įvairių veiksnių; - įmanoma prognozuoti padidėjusius lankytojų srautus, remiantis Švietimo ir mokslo, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų bei muziejų statistiniais duomenimis; - įmanoma prognozuoti kaštų muziejams padidėjimą; - paprastesnis teisinis reglamentavimas. 	<ul style="list-style-type: none"> - taikant nemokamą muziejų lankymą tik dviem tikslinėm grupėms nebus pateikti kitų visuomenės grupių lūkesčiai; - nemokamas muziejų nuolatinėse ekspozicijose lankymas be papildomų edukacinių paslaugų skatins pasyvų muziejų lankymą; - sudėtinga identifikuoti (verifikuoti) socialinę atskirtį patiriančius asmenis, nes ne visi asmenys galės pateikti aplinkybę įrodančius dokumentus, ko pasekmėje gali kilti konfliktinės situacijos muziejuose aptarnaujant lankytojus; - galimas didelis psichologinis barjeras socialinę atskirtį patiriantiems asmenims, kurie turės pateikti aplinkybę įrodančius dokumentus (pažymą apie gaunamą valstybės paramą ir pan.); - didelė rizika, kad muziejuose pradės lankytis ir asocialūs asmenys, kurie gali kelti pavojų tiek kitiems muziejų lankytojams, tiek pačių muziejų eksponatų saugumui; - taikant kompensacinį mechanizmą, padidės administracinė našta Kultūros ministerijai.

25. Nemokamas muziejų lankymas visiems lankytojams vieną kartą per savaitę (Alternatyva B):

Alternatyvos tikslas yra skatinti ir plėtoti visuomenės kultūrinių kompetencijų ugdymą mažinant kultūrinę atskirtį sudarant sąlygas visiems visuomenės nariams geriau pažinti istorijos, kultūros ir gamtos paveldą lankantis muziejų nuolatinėse ekspozicijose bei įtvirtinant muziejų lankymą kaip patrauklaus ir prasmingo laisvalaikio praleidimo formą.	
Alternatyvos privalumai	Alternatyvos trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> - visuomenėje formuojami nuolatinio lankymosi muziejuose, kaip turiningo laisvalaikio praleidimo vietose, įpročiai; - muziejuose nemokamai gali lankytis visos visuomenės grupės, nediskriminuojant nei vienos iš jų; - daugiau muziejais patenkintų lankytojų, nes juose nemokamai galima lankytis net 52 kartus per metus; - lankytojui sudaromos galimybės iš anksto ir 	<ul style="list-style-type: none"> - sunku prognozuoti padidėjusius lankytojų muziejuose srautus, todėl muziejams gali kilti sunkumų juos reguliuojant, o tai atsilies muziejų teikiamų paslaugų kokybei; - sunku prognozuoti papildomus kaštus, kurių reikės muziejams papildomam aptarnaujamam personalui ir erdvių priežiūrai; - taikant nemokamą muziejų lankymą 1 dieną per savaitę, jeigu tai būtų darbo diena, reikėtų ilginti muziejų darbo laiką, kas pareikalautų papildomų

<p>pakankamai lanksčiai planuoti savo apsilankymo muziejuose laiką;</p> <ul style="list-style-type: none"> - formuojamas muziejaus, kaip visiems atviros, nepriklausomai nuo socialinės padėties, tautybės, rasės, religinių įsitikinimų kultūrinės erdvės, pažinimo ir mokymosi visą gyvenimą vietos, įvaizdis; - visuomenėje įtvirtinamas supratimas, kad muziejai tarnauja visuomenės poreikiams, visų jos narių lūkesčiams. 	<p>sąnaudų;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ekonomine prasme tai pati brangiausia alternatyva, nes dėl padidėjusių srautų išauga muziejų išlaikymo kaštai; - sudėtingas teisinis reglamentavimas, kadangi privalės būti keičiamas Muziejų įstatymas; - taikant kompensacinį mechanizmą padidės administracinė našta Kultūros ministerijai.
---	--

26. Nemokamas muziejų lankymas visiems lankytojams vieną kartą per mėnesį (Alternatyva C):

<p>Alternatyvos tikslas yra skatinti ir plėtoti visuomenės kultūrinių kompetencijų ugdymą mažinant kultūrinę atskirtį sudarant sąlygas visiems visuomenės nariams geriau pažinti istorijos, kultūros ir gamtos paveldą lankantis muziejų nuolatinėse ekspozicijose bei įtvirtinant muziejų lankymą kaip patrauklaus ir prasmingo laisvalaikio praleidimo formą.</p>	
<p>Alternatyvos privalumai</p> <ul style="list-style-type: none"> - visuomenėje formuojami nuolatinio lankymosi muziejuose, kaip turiningo laisvalaikio praleidimo vietose, įpročiai; - muziejuose nemokamai gali lankytis visos visuomenės grupės, nediskriminuojant nei vienos iš jų; - daugiau muziejais patenkintų lankytojų, nes juose nemokamai galima lankytis net 12 kartų per metus; - lankytoji sudaromos galimybės iš anksto ir pakankamai lanksčiai planuoti savo apsilankymo muziejuose laiką; - formuojamas muziejaus, kaip visiems atviros, nepriklausomai nuo socialinės padėties, tautybės, rasės, religinių įsitikinimų kultūrinės erdvės, pažinimo ir mokymosi visą gyvenimą vietos, įvaizdis; - visuomenėje įtvirtinamas supratimas, kad muziejai tarnauja visuomenės poreikiams, visų jos narių lūkesčiams. 	<p>Alternatyvos trūkumai</p> <ul style="list-style-type: none"> - sunku prognozuoti padidėjusius lankytojų muziejuose srautus, todėl muziejams gali kilti sunkumų juos reguliuojant, o tai atsilieps muziejų teikiamų paslaugų kokybei; - sunku prognozuoti papildomus kaštus, kurių reikės muziejams papildomam aptarnaujančiam personalui ir erdvių priežiūrai; - lankytojo galimybės nemokamai apsilankyti muziejuose yra labiau ribota nei taikant Alternatyvą B; - sudėtingas teisinis reglamentavimas, kadangi privalės būti keičiamas Muziejų įstatymas; - taikant kompensacinį mechanizmą padidės administracinė našta Kultūros ministerijai.

27. Pagrindiniai laukiami rezultatai Alternatyvų A1 ir A2 atveju:

27.1. formuojasi mokinių ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų nuolatinio lankymosi muziejuose įpročiai;

27.2. skatinamas mokinių bei socialinę atskirtį patiriančių asmenų kultūrinis sąmoningumas, ugdomas kūrybiškumas;

27.3. stiprinamos mokinių bei socialinę atskirtį patiriančių asmenų nuostatos, kad muziejų lankymas yra prasminga laisvalaikio veikla;

27.4. skatinamas ne pasyvus, bet aktyvus pažinimas (Alternatyvos A1 atveju).

28. Pagrindiniai laukiami rezultatai Alternatyvų B ir C atveju:

28.1. ugdomos visų visuomenės grupių kultūrinės kompetencijos, formuojama kultūrinė tapatybė bei stiprinamas bendruomeniškumas;

28.2. formuojasi visų visuomenės grupių nuolatinio lankymosi muziejuose įpročiai;

28.3. plečiamas kultūros ir meno paslaugų vartotojų ratas;

29. Pagrindiniai laukiami rezultatai muziejams (visų alternatyvų atveju):

29.1. formuojamas muziejaus, kaip visiems atviros kultūrinės erdvės, pažinimo ir mokymosi visą gyvenimą vietos, ugdančios kultūrinės ir meninės kompetencijas, įvaizdis;

29.2. įtvirtinamas muziejaus kaip turiningos laisvalaikio leidimo vietos įvaizdis;

29.3. muziejams skiriami valstybės ištekliai panaudojami sociokultūriniais tikslams – prisidėti prie darnios, kūrybingos, socialiai atsakingos, pilietiškos visuomenės formavimo;

29.4. muziejai skatinami atsinaujinti, siekti aukštesnės teikiamų paslaugų kokybės.

30. Įvertinus svarstyčių modelio alternatyvų tikslus, privalumus, trūkumus bei laukiamus rezultatus siūloma rinktis Alternatyvą C (nemokamas muziejų nuolatinių ekspozicijų lankymas visiems lankytojams vieną kartą per mėnesį) kaip leidžiančią geriausiai pasiekti modelio strateginį tikslą – mažiausiais kaštais ir sąnaudomis patenkinti didžiausios visuomenės grupės lūkestį.

31. Svarstant Alternatyvos C taikymą, analizuotos dvi galimybės: nemokamas lankymas visiems lankytojams darbo dieną arba savaitgalio dieną:

Darbo diena (ketvirtadienis)	Savaitgalio diena (sekmadienis)
<ul style="list-style-type: none"> - neilginant muziejų darbo laiko, nepatogu dirbantiems asmenims; - kad būtų patogų dirbantiems žmonėms, reiktų ilginti muziejų darbo laiką; - ilginant muziejų darbo laiką, auga kaštai muziejams; - 12 nemokamų apsilankymų per metus; - lankytojas motyvuojamas planuoti apsilankymus muziejuose. 	<ul style="list-style-type: none"> - patogų visoms visuomenės grupėms, nes yra laisvadienis; - patogų šeimoms, stiprina šeimos laisvalaikio planavimą; - nereikia ilginti muziejų darbo laiko; - pigesni kaštai muziejams; - 12 nemokamų apsilankymų per metus; - lankytojas motyvuojamas planuoti apsilankymus muziejuose.

V SKYRIUS

MODELIO SCHEMA IR JOS ĮGYVENDINIMAS

32. Modeliui įgyvendinti taikoma schema (toliau – Schema) – kiekvieną paskutinį mėnesio sekmadienį visi lankytojai muziejų darbo valandomis gali lankytis nemokamai muziejų nuolatiniuose ekspozicijose. Apsilankymas muziejuose nėra ribojamas jokiai visuomenės grupei.

33. Schemos įgyvendinimo etapai:

33.1. I etapas – 2018 m. modelis, taikomas tik bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams, yra išbandomas tik nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija.

33.2. II etapas – 2019 m. modelis taikomas nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros, ministerija. Respublikiniuose muziejuose, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Krašto apsaugos ir Aplinkos ministerijos, savivaldybių, žinybiniuose ir kituose muziejuose modelis taikomas, esant savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos sprendimui.

34. Modelio įgyvendinimą nustato Nemokamo muziejų lankymo tvarkos aprašas, kurį tvirtina Lietuvos Respublikos kultūros ministras.

VI SKYRIUS

MODELIO ADMINISTRAVIMAS IR FINANSAVIMAS

35. Modelis finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis.

36. Modelio įgyvendinimą administruoja, stebėseną ir kontrolę vykdo bei atlieka kasmetinį vertinimą Kultūros ministerija ir kitos įstatymų įgaliotos kontrolės institucijos.

VII SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

37. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ir Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija priima modeliui įgyvendinti reikalingus teisės aktus.
